

תורת הר שמואל

פרשת יתרו תשפ"א זמני השבת:

כניסה: 4:47 צאת: 5:56 ר"ת: 6:31 שקיעה: 5:18

מזל טוב!

הרב משה קליין ורעיתו הי"ו
על הולדת הנינה

הרב מאיר רוטבנד ורעיתו הי"ו
בהגיע בנם הבחור החשוב מיכאל משה הי"ו למצוות

הרב דוד כהן ורעיתו הי"ו
על הולדת הבת

הרב מאיר נסים ורעיתו שליט"א
על הולדת הנכדה

ברכה שמחה ונחת באורך ימים ושנים!

נתרם על ידי ר' חגי חיות הי"ו
ברכה שמחה פרנסה ונחת באורך ימים ושנים

הקב"ה נקרא 'צור', אבן חזקה, כמו שכתוב בכמה פסוקים, 'כי לא כצורנו צורם ואיבינו פלילים' (דברים לב, לא). 'הצור תמים פעלו כי כל דרכיו משפט אל אמונה ואין עול צדיק וישר הוא' (שם פסוק ד). 'צור ילדך תשי ותשכח אל מחללך' (שם פסוק יח). 'וישמן ישרון ויבעט שמנת עבית כשית ויטש אלוה עשהו וינבל צור ישעתו' (שם פסוק טו). ויש עוד פסוקים בפרשת האזינו. גם בספר שמואל בתפילתה של חנה, 'אין קדוש כה' כי אין בלתך ואין צור כאלהינו' (שמואל א פרק ב פסוק ב). וכן בעוד הרבה פסוקים.

היצר הרע נקרא 'נחש', לא צריך בשביל זאת הרבה ראיות, נסתפק בפרשת בראשית שהנחש פיתה את חוה, ראה בספורנו (בראשית פרק ג פסוק א). ובזהר (בראשית דף לה עמוד ב) והנחש, ר' יצחק אמר דא יצר הרע. וכן בעוד הרבה מקומות.

אז ברור ומובן שהקב"ה נקרא 'צור', ויצר הרע נקרא 'נחש'. לפי זה נבין את מה שאמר שלמה המלך במשלי - 'שלשה המה נפלאו ממני וארבעה לא ידעתיים, דרך הנשר בשמים דרך נחש עלי צור דרך אניה בלב ים ודרך גבר בעלמה' (משלי פרק ל פסוק יח). שלמה המלך החכם מכל אדם, אינו יודע כיצד ואיך 'דרך נחש עלי צור'. לפי מה שהוסבר למעלה, שהקב"ה נקרא צור, ויצר הרע נחש, נמצא ששלמה המלך לא הבין כיצד מסתדרים שני הדברים יחד, שיש בורא לעולם, הכל יכול, שהוא תכלית הטוב, כיצד נברא על ידו וכיצד נמצא בעולם דבר רע, כיצד יש מציאות של יצר הרע, של נחש, וזה ביאור דברי שלמה המלך, שאינו יודע 'דרך נחש עלי צור'.

אולי צריך לדקדק יותר בדברי שלמה המלך, זה לא רק שלא ידע והבין כיצד יש רע בעולם, אלא יותר מזה, הוא לא ידע והבין כיצד יכולים שני הדברים להסתדר יחד, איך זה שיש השגחה פרטית ממש על כל יהודי, זאת אומרת שהקב"ה נמצא בכל מקום, ומנהיג את העולם, ומשגיח בהשגחה פרטית ממש, ובכל זאת יחד עם זאת יש מציאות של רע, של מחלות, של מגיפות, של צרות, של עבירות, של בחירה בין טוב לרע עם אפשרות לעשות רע. זה עיקר ביאור דבריו של שלמה המלך, כיצד 'דרך נחש עלי צור', כביכול שהנחש מתפתל ממש על ה'צור', דבר שאינו מובן בכלל.

כדי להמחיש יותר, אביא דוגמא לדבר שנראה כסתירה. יש דברים מסויימים בלימוד הסוד, בלימוד הקבלה, ששם אומרים לאדם להיזהר, כשלומדים דברים אלו יש בעיות, יש קשיים, יש צרות. הנה לנו דוגמא של דבר שאינו מובן, הרי מי ציווה ללמוד את דברי התורה הללו? הקב"ה! בלי ציווי של בורא עולם לא היה אדם משקיע ולו שנייה אחת על הלימוד הזה, אז אם הקב"ה ציווה ללמוד זאת, למה יש בעיות ואזהרות? והרי אם לא תלמד זאת גם כן יאמרו שיש עונש, הכיצד דילגת על דבר אחד מדברי התורה ולא למדת את כל תורת ה'! הנה לנו סתירה, הנה לנו דבר שלא מובן, דרך נחש עלי צור!

רבי צדוק הכהן מלובלין מביא דוגמא להנהגה הזו, לסתירה הזו. האר"י הקדוש אמר לתלמידו המיוחד רבי חיים ויטאל, שהתפקיד והחובה שלו בעולם הוא ללמד את התלמיד המיוחד הזה את תורת הנסתר, ובכל זאת אמר האר"י הקדוש, שיש דבר מסויימים שאם הוא ילמד את רבי חיים ויטאל, האר"י יקבל איזה צרה בגלל זה. ומה הצרה? שהבן שלו (של האר"י) יפטר מן העולם! לא מובן! הרי הקב"ה ציווה את האר"י ללמד את תלמידו המיוחד תורה, אם כן למה יש סכנה? האר"י הוסיף ואמר לתלמידו רבי חיים ויטאל, שגם אם ימותו כל בניו בגלל זה, הוא ילמד את רבי חיים ויטאל את התורה, כי זה ציווי ה'! האם יש לנו דבר יותר לא מובן מזה? אתמהא! דרך נחש עלי צור! לא מובן.

יש שאלות מסויימות, כשאלה זו, דרך נחש עלי צור, שהאדם מבין כמה הוא אינו מבין, ומשיג את מידת הענווה והשפלות עד שהוא מגיע לדרגה היותר גבוהה, לדרגה שעוברת על השאלה הזו. הדרגה הזאת היא דרגה של אמונה אמיתית, אמונה בבורא עולם שעל ידי ענווה ושפלות והשגת האמונה האמתית כל השאלות האלו של 'דרך נחש עלי צור' נעלמים. כי האדם מגיע להשגה הגבוהה של הכרה במנהיג ומשגיח כל יכול שהכל ממנו ושכל השאלות הם רק הסתר שמפני מקומנו אין אנו מסוגלים להבין. אמנם, כשאדם נמצא בדרגה הגבוהה, דרגה של אמונה, אבל צריך לרדת לדרגה פחותה, לדרגה של שאלה, היינו שיש תלמיד שצריך ללמד אותה את השאלות, ואת התשובות על השאלות הללו. כשרב מלמד ומסביר לתלמיד דבר מסויימים שנמצא בדרגה פחותה מהדרגה הגבוהה של האמונה, אומר רבי צדוק הכהן מלובלין שנשמתו של האדם צריכה לרדת מדרגתה הגבוהה, למקום הנמוך יותר, כדי להסביר את השאלה לתלמיד. כי אי

חזו בני חביבי
עמוד 8

הלכה פסוקה
עמוד 7

נועם דברות
עמוד 6

עיון הפרשה
עמוד 5

מעשה שהיה
עמוד 4

למדני חוקיך
עמוד 3

פרפראות
עמוד 2

פרשה מפורשת המשך מעמוד 1

שאחרי חטא העגל חזר להם זוהמת הנחש, בכל זאת כיון שפסקה זוהמתן פעם אחת במעמד הר סיני, הם שונים לגמרי מהגויים שלא פסקה זוהמתן. גם היום שלכולם יש את זוהמת הנחש, בכל זאת חלוק היהודי מהגוי. החילוק הזה הוא האמונה, ליהודי יש את הדרגה של האמונה, שהיא הדרגה הגבוהה שעוברת ומתעלה על השאלה של "דרך נחש עלי צור". לגוי אין את זה! לכן רק עם ישראל נקראים "מאמינים בני מאמינים". הדרגה הזאת של אמונה שמתעלה על המקומות של השאלה, היא דרגה שבאה בגלל הענווה, בגלל הביטול!

הם עומק הדברים הנפלאים שמובאים בילקוט שמעוני (ישעיהו רמז תצט) א"ר יצחק שנה שמלך המשיח נגלה בו כל מלכי אומות העולם מתגרים זה בזה, מלך פרס מתגרה במלך ערבי והולך מלך ערבי לארם ליטול עצה מהם וחוזר מלך פרס ומחריב את כל העולם וכל אומות העולם מתרעשים ומתבהלים ונופלים על פניהם ויאחזו אותם צירים כצירי יולדה, וישראל מתרעשים ומתבהלים ואומר להיכן נבוא ונלך להיכן נבוא ונלך, ואומר להם בני אל תתיראו כל מה שעשיתי לא עשיתי אלא בשבילכם מפני מה אתם מתיראים אל תיראו הגיע זמן גאולתכם, ולא כגאולה ראשונה גאולה אחרונה כי גאולה ראשונה היה לכם צער ושעבוד מלכיות אחריה אבל גאולה אחרונה אין לכם צער ושעבוד מלכיות אחריה שנו רבותינו בשעה שמלך המשיח בא עומד על גג בית המקדש והוא משמיע להם לישראל ואומר **עניים הגיע זמן גאולתכם**. ואם אין אתם מאמינים ראו באורי שזרח עליכם שנאמר קומי אורי כי בא אורך וכבוד ה' עליך זרח ועליכם בלבד זרח ולא על עובדי אלילים שנאמר כי הנה החשך יכסה ארץ, באותה שעה מבהיק הקדוש ברוך הוא אורו של מלך המשיח ושל ישראל והולכים כלם לאורן של מלך המשיח ושל ישראל שנאמר והלכו גוים לאורך ומלכים לנוגה זרחך, ובאים ומלככים עפר מתחת רגליו של מלך המשיח שנאמר ועפר רגליך ילכנו, ובאים כלם ונופלים על פניהם לפני משיח ולפני ישראל ואומרים נהיה לך ולישראל לעבדים וכו'.

עניים הגיע זמן גאולתכם!!

אפשר להסביר, בלי שהנשמה של האדם תהיה שם בדרגה הזו. וכשהנשמה יורדת כדי להסביר, היא נמצאת במקום שהשאלה קיימת, במקום סכנה, מקום של שאלת דרך נחש עלי צור! ועל זאת אמר האר"י שגם אם יש בזה סכנה, הוא יעשה זאת כי זה ציווי ה'! דברים שיש בהם עמקות נפלאה והבנות דקות!

זה עצמו בחינה של יצר הרע שנמצא בעולם, שגם הצדיק הגדול ביותר, מקבל איזה "עונש" בגלל מציאות היצר הזה בעולם. זו היא הבחינה שנקראת - 'כי אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא' (קהלת פרק ז טו טז כ). זו הבחינה שבגללה גם הצדיק הגדול ביותר מת 'בעטיו של נחש', ורק אחר כך יקום לתחיית המתים.

יש עבירות חמורות מאוד שבכל זאת רואים שיש אפשרות לעשות עליהם תשובה, ומנגד יש עבירות שיכול להיות שלא כתובים כלאו מפורש בתורה, ובכל זאת כתוב בכמה מקומות שאין עליהם תשובה. הכיצד? זה ממש הדרך נחש עלי צור. המיתה בעטיו של נחש, יש דברים שהם בלולים בתוך הבריאה שאומרים לאדם, שעד שיגיע תחיית המתים היצר הרע הזה תמיד יהיה בעולם ואפשר לכבוש אותו אבל לא לבטל אותו מלהתקיים. ולכן זה נקרא "שאינו עליו תשובה". היינו שכל זמן שדרך נחש עלי צור, הוא לא מגיע לתיקון הגמור והסופי וליישוב הדעת. אלא תמיד צריך להיות בדאגה.

היה אבל פעם אחת שבתוך הבריאה נעלם לגמרי גם המושג הזה של דרך נחש עלי צור (בחינות מסוימות ועיקריות שלו), וזה היה במעמד הר סיני שעליו אמרו חז"ל שבמעמד קבלת התורה "פסקה זוהמתן!" הגמרא במסכת שבת (דף קמה ע"ב) אומרת, מפני מה עובדי כוכבים מוזהמין? - שלא עמדו על הר סיני. שבשעה שבא נחש על חוה הטיל בה זוהמא. ישראל שעמדו על הר סיני - פסקה זוהמתן, עובדי כוכבים שלא עמדו על הר סיני - לא פסקה זוהמתן. אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי, גרים מאי? - אמר ליה אף על גב דאינהו לא הוו, מזלייהו הוו, דכתיב את אשר ישנו פה עמנו עמד היום לפני ה' אלהינו ואת אשר איננו פה וגו'.

דרגה אדירה, דרגה של פסקה זוהמתן! אבל רק ישראל, הגויים לא פסקה זוהמתן. זאת אומרת שלעם ישראל יש מעלה גדולה, שאפילו

פרפראות הרב משה קליין

(רש"י). תאמר בגימט' 641 - נשים ביד רכה בגימט' 641. (משב"א)

"עתה ידעתי כי גדול ה' מכל האלקים..."

יש לתמוה, הרי אין לך כפירה גדולה מזו, שאומר שגם אלהים אחרים גדולים הם, אלא שה' גדול מכולם, אם כן הוא מאמין שיש אלהים מבלעדי ה'. ויתכן לאמר, שהפשט בפסוק הוא כך: עתה ידעתי כי גדול ה', כלומר, הוא לבדו, ומנין לי הידיעה הזאת? "מכל האלהים". עבדתי לכולם ונוכחתי שכולם הבל וריק, ורק ה' הוא האלהים. (אלשיך)

ואתה תחזה מכל העם אנשי חיל יראי אלוקים אנשי אמת שונאי בצע" האור - החיים הק' מסביר שלכל אחד מהדרגות הנזכרות נתמנו כנגדם ארבעת המינויים של השרים (שרי אלפים, מאות, חמישים ועשרות).

אנשי חיל, יראי אלוקים, אנשי אמת, שנאי בצע (2041) בצרוף 5 המילים של התכונות הנדרשות (חיל, יראי, אמת, שונאי בצע) בגימט' = 2046. ובהמשך נאמר "ושמת עליהם" כלומר כנגדם שרי (אלפים) שרי (מאות), שרי (חמישים) ושרי (עשרות) בגימטריא = 2046. (משב"א)

יכולים הם לעמוד נגד "ההר" היצר הרע הדומה להר. (אור ישראל)

"הגבל את ההר... וקדשתו"

הגבולות של אותיות "הר" הן "קודש" הכיצד? האת ה' דלית לפניו ווא"ו לאחריה. והאות ר' קו"ף לפניו ושי"ן לאחריה. הרי לך אותיות "קודש" וזה שנאמר "הגבל את ההר" מכל צדדיו ותמצא מילת קודש.

(הרב ר' פנחס אליהו מייזלש)

"הגבל את ההר... וקדשתו" יצר הרע משול להר, מתנשא בגאווה על סביבתו ולכן התישבה ליצה"ר שלב ראשון להגבילו - לעצור את צמיחתו ולהפכו לקש חסר ערך. אותיות "יצר" בקידומה של כל אות יוצרת את המילה "כקש" ("אכלמו כקש"). ולכן גם בדיקת חמץ בודקין בחורים ובסדקים וכידוע הכוונה גם לחמץ שבלב (היצר הרע) יצר "הרע" הסגתה לאחור של כל אות יוצרת את המילה "סדק" הבדיקה גם בסדקים צריכה להיות יסודית וצריך לבער קש ואחר כל זה אפשר להגיע ל - "וקדשתו".

"ויקרא אליו ה'... כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל..." "לבית יעקב" - אלו הנשים תאמר להן בלשון רכה. ותגיד לבני ישראל, עונשים ודקדוקים פרש לזכרים. דברים הקשין כגידין.

"וישמע יתרו", "מה שמועה שמע ובא? קריעת ים סוף ומלחמת עמלק" (רש"י), על הפסוק "קול התור נשמע בארצנו" מפרש רש"י: "דרך העופות כמו תורים ובני יונה להיות משוררים ומצפצפים בימי ניסן" יתרו שמע על קריעת ים סוף שהיתה בניסן, יתרו שמע קול (קול התור נשמע בארצנו) ולמה בארצנו כי לכאורה לאחר ששמע מה ששמע יכול היה להתגייר בביתו בארצו, הלך יתרו וכיתת רגליו המדברה, כי קבלת עול מלכות שמים יכולה להיות רק ע"י ירידה לארציות, ישם עצמו כמדבר. ארצנו (עם הכולל) 348 כמנין שמח וע"כ קול התורה) שמח ומשיב נפש. (משב"א)

"כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל". בית יעקב - אלו הנשים, לבני ישראל - לזכרים. (רש"י). ולמה הקדימה התורה נשים לאנשים? שהיו יכולות לומר כי באמת לא רצו לקבל את התורה, אלא שרצו לעשות לבעליהן נחת רוח, ורצון הקב"ה היה שגם הנשים תקבלנה את התורה ברצונן הטוב. ועל כן צוותה התורה, שיאמר קודם לנשים וישמע דעתן. (בית הלוי) "ויחן שם ישראל נגד ההר..."

"כאיש אחד בלב אחד" (רש"י) בשעה שישראל מאוחדים ומלוכדים "כאיש אחד בלב אחד"

דבר גוש חם שהוציאו אותו מכלי ראשון והניחוהו בכלי שני או שלישי כגון תפוחי אדמה או עוף, האם מותר להניח עליו בשבת דבר קר

בספר איסור והיתר הארוך שער לו סימן ז' כתב, בשר רותח שהיד ס"ב שנחתך בסכין חלבית שהוא בן יומו מתשמיש רותח או בסכין של שאר איסורין אגב דוחקא דסכינא בולע בכלו וצריך ס' נגד כל חתיכת הסכין פי' נגד כל הלהב של הסכין במקום שחתך הבשר (מהרי"ש). ול"ד לכלי שני בדבר יבש ליכא דפנות המקררות ומבשל מיהא כל זמן שהיד ס"ב,

וכן כתב מהרש"ל בים של שלמה וז"ל, אם האיסורים מחמת עצמה, אז היו אסורים בנגיעה אף בלא רוטב, אף אחר שבאו לכלי שני, כל זמן שהיד סולדת בהן, דלא שייך כלי שני אלא במים ורוטב, וכל דבר הצלול, שמתערב מיד באחת, ונתקרר במהרה, אבל לא בחתיכת בשר או דג, וכל דבר שהוא גוש, דכל זמן שהיד סולדת בו עומד בחמימתו, מפליט ומבליע שפיר, ומשום הכי נראה דדוחן ואורז ג"כ, אחר שנתערו מקדירה לתוך קערה, כל זמן שהיד סולדת בו וחמים, הן ככלי ראשון,

וכתב המגן אברהם סימן שי"ח ס"ק מה כתבו הפוסקים דדבר שהוא גוש אפי' בכ"ש מבשל וכ"ש צלי, המשנה ברורה סימן שי"ח ס"ק סה כתב ואם מונח בכלי שני דבר גוש שהיד סולדת בו יש ליהזר בזה דיש פוסקים שסוברין דדבר גוש כ"ז שהיס"ב דינו ככלי ראשון מ"א,

אולם הרמ"א בדרכי משה יורה דעה סימן קה, כתב אם כבר מונח בכ"ש חם אף על פי שהיד סולדת בו אינו מבליע כמו שאר כ"ש או דבר עב כגון חתיכת בשר שהניחו בכ"ש דלא גרע דבר שהוא גוש מדבר לח וכ"מ מדברי הרשב"א (ב"ד ש"א א ע"ד) שמדמה ענין כ"ש לחום חלב הכסלים שהוא דבר עב גם שנראה לעינים שרוטב רותחת יותר שומרת חומו מדבר עב ודלא כמו שראיתי למהר"ש לורי"א יש"ש פג"ה סי' מד ופכ"ה סי' עא) שחילק בהכי ואין דבריו נראין:

והפרי מגדים הלכות פסח כתב, וז"ל וגוש נמי מתיר הר"ב ביורה דעה [סימן] צ"ד סעיף ז'. ונהי לכתחלה יש להחמיר, בהפסד מרובה יש לצדד ולהקל..

והרבה מהפוסקים סוברים דדברי המהרש"ל אמורים רק לענין דיני בליעה ופליטה הנוגעים להלכות איסור והיתר ולא לענין בישול עי' מנחת יעקב כלל ס"א אות מ"ה פמ"ג סי' צ"ד במ"ז ס"ק י"ר חו"ד סי' ק"ה ס"ק ט"ו ובית מאיר אור"ח סי' שי"ח ולשיטתם אין מקום לחומרא זו של דבר גוש לענין מלאכת בישול בשבת

בחזון עובדיה כתב שכל דבר יבש חם שהועבר מכלי ראשון ונמצא עכשיו בכלי שני אין דינו ככלי ראשון אלא ככלי שני, וכלי שני אינו מבשל כלל בין דבר לח בין דבר יבש, ומותר לערות עליו דבר לח קר, בשו"ת אור לציון כתב אם הוציא תפוח אדמה או נתח בשר וכדומה מכלי שהיה עומד על גבי האש ונתנם בכלי שני, אף אם היד סולדת בהם, אם נתנם בכלי שני, יכול ליתן עליהם מרק קר או מים, וכן מותר ליתנם בתוך מרק קר או מים. אף שהאחרונים העתיקו את דברי הרש"ל, מנהג בני ספרד להקל בזה, וכדעת הרמ"א בדרכי משה ביו"ד סימן ק"ה אות ד', ע"ש, וכן כתב להקל בשו"ת חת"ס יו"ד סימן צ"ה ועוד אחרונים, ולכן אם העביר דבר גוש לכלי שני, מותר ליתן עליו כל דבר שמותר בכלי שני.

בפתחי תשובה יו"ד סי' צ"ד ס"ק ז' כתב דבאופן שהדבר הגוש נמצא בתוך רוטב והרוטב מקבל דין כלי שני, שהרי הוא מצטנן מהדפנות גם הדבר הגוש מצטנן מהרוטב ואינו ככלי ראשון והביאו בסולת למנחה וגם למחמירים כמו המ"א הנ"ל אפשר דיש להקל לדינא כסברא זו כיון שבלא"ה רבו הפוסקים החולקים על עיקר דברי המג"א הסובר שדבר גוש הנמצא בכלי שני מבשל כנזכר בהערה הקודמת ולפי"ז אם יש חמין עם רוטב או מרק עם כופתאות אין כאן דין דבר גוש,

ולענין נתינת מלח על גבי דברי גוש המונח בכלי שני כתב הגר"ש אויערבאך וז"ל הרמ"א משיג על סברת מהרש"ל בדבר גוש דהמציאות הפוכה דרוטב רותח בכלי שני חם יותר מדבר גוש ולכאורה חולקים במציאות הגלויה אך המציאות דמרק רותח חם יותר מהדבר הגוש מבחוץ ורק בתוכו הדבר גוש מחזיק חומו ביותר וכבר ביאר כן בספד יד יהודה וא"כ לתת על הדבר גוש מלמעלה קל יותר ואין להחמיר בנגיעה בקוגל וכיו"ב עכ"ל,

וליתן דבר לח שהתבשל והצטנן על גבי דבר גוש המונח בכלי שני כתב בשו"ת אג"מ אור"ח ח"ד סי' ע"ר ס"ק ה' דכיון דאיסורו של דבר גוש אינו אלא מצד חומרא שהרי רבו הפוסקים החולקים על המג"א בדין זה וגם בדבר לח שהצטנן הדבר שנו' במחלוקת הראשונים לכן אין צריך להחמיר,

לסיכום: דבר גוש חם המונח בכלי שני לדעת פוסקי הספרדים אפשר להקל לערות על דבר הגוש נוזל קר או דבר גוש קר, מפני שכלי שני אינו מבשל לעולם, ולדעת פוסקי האשכנזים ראוי להחמיר וכמו שכתב המ"ב, אולם נתינת מלח על ביצה חמה כתב הגר"ש אויערבאך להקל, וכן דבר לח שהתבשל והצטנן כתב באגרות משה להקל לתת עליו דבר גוש שהיה בכלי שני,

"כבר כתיב 'ולא יראה בך ערות דבר ושב מאחרריך'. נמצא כל עניינים כאלו גורמים לישראל להיות נתונים בהסתר פנים ח"ו, וגם איתא בזוה"ק פרשת נשא שדבר זה גורם לשרות סטרא אחרא בביתא וגורם מסכינותא לביתא. על כן נדב לבי בעז"ה לאסוף את כל מאמרי חז"ל השייכים לענין זה, ולהראות לפני הכל את גודל העוון והעונש שיש בזה, וגודל המעלה להאשה הצנועה בדרכיה, שעיי"ז היא זוכה לבנים יראי השם וחשובים שבדור, אולי על ידי זה יראו ויקחו מוסר ויתוקן קצת הפרצה הגדולה הזאת, ובזכות זה נזכה לראות בבנין ירושלים גדריה ועניניה בב"א" (החפץ חיים - ספר גדר עולם)

מעשה שהיה...

רבי ישראל ליפקין סלנטר - מייסד תנועת המוסר (כ"ה שבט תרמ"ג)

תולדות חייו

נולד בשנת תק"ע בזאגור שבליטא לאביו ר' זאב וולף ליפקין, בעל "הגהות בן אריה" על התלמוד, שהיה מלמד תינוקות. מילדותו היה חריף ביותר, ובגיל עשר כבר דרש בפלפול. אביו, שלא היה מרוצה מהפלפלות והחריפות היתרה שגילה, שלחו ללמוד אצל ר' צבי בורידא, רבה של העיר סלנט.

הוא למד ביחידות עם ר' צבי, למרות נסיונותיה של הרבנית בורידא להניאו מכך, משום שהדבר היה לטורח עליו ואין ראוי שרב עיר מכובדת יעסוק כמלמד תינוקות. ר' ישראל התקדם בלימודו, ועוד לפני גיל שלוש עשרה ידע את כל הש"ס בעל פה. בגיל ארבע עשרה השתדך לבתו של אחד מעשירי סלנט. בינתיים הגביר ירד מנכסיו ולא יכל לעמוד בהתחייבויותיו לזוג. עשיר אחר שמע זאת, הציע לגביר לבטל את השידוך, על מנת שינשא לבתו, תמורת כסף רב. הגביר נאות להצעה, אולם אביו של ר' ישראל סרב, ולמרות הקשיים הכלכליים התעקש על קיום החתונה. הוא התגורר אצל חמיו בסלנט, ונקרא על שם העיר "סלנטר". אשתו עסקה במסחר ופרנסה אותו, והוא ישב יומם ולילה ועסק בתורה בשקידה עצומה ללא הפסקה. בסלנט התגורר אותה עת רבי יוסף זונדל מסלנט, ורבי ישראל החל להתבונן בארחותיו, ואף לעקוב אחריו, על מנת ללמוד ממנו. משהבחין ר' יוסף זונדל כי ר' ישראל מתבונן בדרכיו, אמר לו: "ר' ישראל, למד מוסר ותהא ירא שמים!". ר' ישראל קבל את דבריו של ר"ז, ומאז החשיבו כרבו. בתחילה חשב שדרכו בעולמו תהיה כשל ר"ז, בהחבאות אל הכלים ובלי להתבלט בציבור, אולם לבסוף החליט כי אם בידו לפעול ולהשפיע על הציבור, אינו יכול לשבת בביתו ולומר "אני את נפשי הצלתי". הוא החליט, לאור המצב שראה

התלמידים נמשכו אחרי ר' ישראל, ור' מרדכי עבר לומר את שיעוריו בבית מדרש אחר. ר' ישראל, שלא רצה לפגוע בכבודו של ר' מרדכי, עזב את הישיבה, והחל לומר שיעורי "דף יומי". את למדנותו הקפיד להסתיר, זולת כאשר חשב שיש בכך תועלת שיעריכוהו ויקבלו את שיטתו ומוסריו.

יום את הקמתו של "בית מוסר" בוילנא, בו יעסקו רק בלימוד המוסר ובתיקון המידות. הוא החל בהטפה ל"חיים של מוסר". מסופר, כי ביום הכיפורים, כאשר התחוללה בוילנא מגפת כולירע קטלנית, עמד על בימת בית הכנסת ואכל עוגה, על מנת לחזק את היתר שהתיר לאכול בשנה זו ביוהכ"פ.

בשנת תר"ט נפתח בולינא בית מדרש להכשרת רבנים מטעם הממשלה, שרצתה שר' ישראל יעמוד בראשו. ר' ישראל חש מהשפעתו השלילית של מוסד זה, שעלול לגרום להשפעה רעה על משרת הרבנות, הבין כי עליו לעזוב את וילנא, והתיישב בקובנה. בקובנה ייסד ישיבה, "קלויז נביזאר", ממנה יצאו תלמידים גדולים, שהמשיכו את דרך המוסר: רבי שמחה זיסל זיו-הסבא מקלם, רבי אליעזר גורדון מטלז, רבי ירוחם ליבוביץ ממיר, רבי יצחק בלאזר, רבי נפתלי אמסטרדם, רבי מתתיהו מדנצקי ועוד. בישיבה זו בוטלו ה"ימים" שהיו מקובלים אז בעולם הישיבות, בהם היו התלמידים מתארחים אצל משפחות בעיר, אלא כל מי שרצה תרם את הארוחה מבלי שידע לאיזה תלמיד הכסף מגיע. הקפיד מאד על ההופעה החיצונית של תלמידיו, שצריכים להראות מכובדים בהיותם תלמידי חכמים.

לאחר כמה שנים בקובנה, עבר לגרמניה, שם ניסה להציל את מצב היהדות, שהיתה פגועה רבות מההשכלה, הרפורמה והיתה מלאה התבוללות. הוא התיישב בקניגסברג, שם ישב אותה עת המלבי"ם, שהעריך מאד את ר' ישראל על כך שהפיח רוח חדשה ביהודי גרמניה. לאחר מכן התיישב בממל. בהמשך עבר לפריז. גם בפריז רצה להציל את מצב היהדות, הטיף ליהודי העיר, הסדיר את ענייני הקהילות ואף הרצה באוניברסיטאות.

נפטר בכ"ה בשבט תרמ"ג ונטמן בקניגסברג. תורתו קובצו לספר אור ישראל המהווה אחד מספרי היסוד בתורת המוסר בימינו.

"האדם אף הוא משול לציפור. הציפור יכולה לדאות למעלה למלעה, בתנאי שתניע כנפיה בלי הפסקה. אם היא מפסיקה לרגע, הרי היא נופלת וצונחת למטה. כן הוא האדם..."

מאמרותיו

- ◆ "כל עוד הנר דולק אפשר לתקן".
- ◆ "האדם אף הוא משול לציפור. הציפור יכולה לדאות למעלה למלעה, בתנאי שתניע כנפיה בלי הפסקה. אם היא מפסיקה לרגע, הרי היא נופלת וצונחת למטה. כן הוא האדם..."
- ◆ "קל ללמוד את כל הש"ס יותר מאשר לתקן מידה אחת באדם", ובדומה לזה: "קל לחבר ספר שו"ת מאשר דף אחד במסילת ישרים".
- ◆ "רב שהקהל לא מנסה להדיחו- סימן שאינו רב, ואם הצליחו להדיחו- סימן שאינו בן אדם".
- ◆ "על בני תורה חובה להיות ראשונים, כדי שלא יאמרו שהם

בעולם, להקים תנועה גדולה שתעורר למוסר בקרב העם. "יש לעורר מתרדמה את המחשבה היבשה, יש לסלול מסילות חדשות בלב העם" (לשון הרב איסר פרנקל בספר "יחידי סגולה"). הוא הבין שלמען מטרה זו יש לפרסם את גאונותו, על מנת שהציבור יקשיב לו, ולשם כך החל לגלות את גאונותו בסלנט. עד מהרה נתגלה כי גאון מסתובב בעיירה, והוא ניצל הזדמנות זו והחל להטיף מוסר ולפרסם רעיונות מוסריים. לעיתים היה לומד דברים על מתוך המציאות, וכמה מאמרותיו ותורותיו הידועות עלו כאשר התבונן בציפור או נסע ברכבת, למשל. הוא נקרא בשנת ת"ר לכהן כראש ישיבה בישיבת "רמיילעס" בוילנא, לצדו של ר' מרדכי מלצר.

מעשה שהיה...

ראשוניים: לא לרגזו, לא להתעייף ולהתייאש, שאין לך מחלה קשה מן היאוש, ולא להיות קצר רוח ולרצות בגמר המעשה".

"חולה פטור מכל מצוות התורה, ואם נותרה בידו מצווה אחת של "ונשמרתם מאד לנפשותיכם" הרי גן כאן מופיע היצר הרע ומסית לא להשמע למצווה זו".

"מתמיד אינו דווקא זה הלומד כל היום, אלא זה שלומד כל יום".

"טבע הוא באדם - כשהוא מטיב עם חברו הריהו נעשה אוהבו בלבב שלם".

"מעט השכל טובע בים רצונות ותשוקות".

"מי שישר במידות הוא גם ישר בדעות".

"פני הדור, אמרו חז"ל, לפני הכלב. תכונתו של הכלב שהוא רץ לפני בעליו, וכשמגיע לפרשת דרכים הוא נעצר כדי לדעת אנה יפנה בעליו. כך גם המנהיגים העומדים בראש הציבור, נוהים אחרי הרחוב במקום שהרחוב יפנה אחריהם".

בטלנים".

♦ "תמה אני כיצד אפשר לצעוד צעד אחד בחיים בלי ש"ס? ואם לימוד - אזי לימוד בעיון, כי מי שלומד בלי עיון והבנת הדברים - מנין תהא לו יראת שמים?"

♦ "וכשבא אליו פעם סוחר נכבד ושאל ממנו עצה: יש לו שעה אחת פנייה ביום - מה יעשה בשעה זו - ילמד תורה או מוסר? ענהו רבי ישראל: שב ולמד בשעה זו מוסר, כי אז תלמד לדעת שיהיו לך עוד כמב שעות פניות ללימוד התורה" (לשון ר' איסר פרנקל בספר "יחידי סגולה").

♦ "אין להדר במצוות על חשבון אחרים".

♦ "לא כל מה שחושבים יש להביע לא כל מה שמביעים יש לכתבו. לא כל מה שכותבים יש להדפיס".

♦ "הכתיבה היא מהדברים הקלים ביותר - אולם קשה ממנה המחיקה".

♦ "העוסק בצרכי ציבור חייב לשנן לעצמו שלושה כללים

עיון הפרשה הרב דוד וייס

שיעור לפרשת יתרו - לשמוע ללמוד וללמד

פרשת בשלח הייתה סיום ליציאת מצרים. היא התחילה את המסע של בני ישראל במדבר, ועל זה נאמר בפרשת בשלח "וה' הולך לפניהם יומם בעמוד ענן לנחותם הדרך". מסע זה מוכתר במילים שחותמות את יציאת מצרים.

שם נאמר "ובני ישראל יוצאים ביד רמה", ההנהגה המיוחדת של עם ישראל במדבר היא על הנהגה על טבעית. הנהגה ניסית. מן הסתם צריך להבין שהיא איננה ברמה החושית שלנו אלא היא הנהגה שיש בה ענין רוחני.

"וישמע יתרו כהן מדין את כל אשר עשה אלוקים למשה ולישראל עמו כי הוציא ה' את ישראל ממצרים" יתרו שמע על ההנהגה המיוחדת הזאת של נסי יציאת מצרים וקריעת ים סוף ובא. אנו רואים שהפרשה של מתן תורה מתחילה בענין של יתרו.

"וישמע יתרו", לכאורה הרבה יותר מתאים לקרוא לפרשה זו על שם משה רבינו שהוא הוריד את התורה? ומדוע קוראים לה על שם יתרו?

הרמב"ן מביא מחלוקת אם יתרו בא לפני מתן תורה או אחרי מתן תורה. לפי הדעה שיתרו

בא אחרי מתן תורה, יש פלא גדול למה התורה כותבת את סיפור בואו של יתרו לפני מתן תורה, זה לא לפי סדר הזמן? אנו מבינים שהתורה רצתה לכתוב כאן הקדמה למעמד הר סיני. ההקדמה זה סיפור בואו של יתרו.

נתאר לעצמנו שאדם יושב וקורא בניו יורק טיימס שהייתה קריעת ים סוף, הוא היה יכול להמשיך לעשן את הסיגריה שלו

ולומר "כמה מוזר הדבר". אבל יתרו תכף כששמע על קריעת ים סוף, מיד קם והלך למדבר אל משה רבינו ובני ישראל. זה סוג אחר של שמיעה. כשיתרו שמע זאת הייתה שמיעה שמיד יצאה ממנה תוצאה הוא מיד לוקח את חפציו ארז את מזוודתו, ויוצא למדבר לראות מקרוב את כלל ישראל ולנסות להבין מהי ההנהגה הניסית הזאת. זה כבר מצביע על מדרגה זוהי ההקדמה הראשונה למתן תורה. מיתרו אנו לומדים שכדי לקבל תורה צריך שיהיה קודם כל חוש שמיעה.

שמיעה זו אינה דבר קל. יש הבדל איך כל אחד שומע. יתכן שאם אנו היינו היום במעמד הר סיני היינו מפטירים אח"כ שזו הייתה דרשה יפה. אני מניח שזה היה הרושם שלנו ממעמד הר סיני. כך אנו רגילים לשמוע. כשהקב"ה שואל את שלמה המלך מה הוא מבקש עושר או אריכות ימים וכו' הוא מבקש "ונתת לעבדך לב שומע "לכאורה הלא השמיעה קשורה לאוזניים ולא ללב? אלא כנראה שהכוונה שהלב ישמע שיכנסו הדברים ללב. מה שהאוזניים שומעות זה נכנס באוזן אחת ויוצא מהאוזן השנייה. שמיעה צריכה להיכנס ללב. צריך לשמוע עם הלב. וזה הלימוד החשוב שלומדים מיתרו והוא קודם למתן תורה שתיכף ששמע הלך למדבר אל בני ישראל.

שבת שלום לכל המתפללים בבתי הכנסת בהר שמואל ולחברים המקשיבים לקולך בכל אתר ואתר

"נתאר לעצמנו שאדם יושב וקורא בניו יורק טיימס שהייתה קריעת ים סוף, הוא היה יכול להמשיך לעשן את הסיגריה שלו ולומר "כמה מוזר הדבר". אבל יתרו תכף כששמע על קריעת ים סוף, מיד קם והלך למדבר אל משה רבינו ובני ישראל"

קבלת עדות גוי

קיי"ל גוי פסול לעדות ואפילו בדיני ממונות וכמו שפסק השו"ע (חו"מ סימן ל"ד סעיף י"ט) דעכו"ם ועבד פסולים לעדות. ובעיקר טעם הפסול של עדות גוי כתבו התוס' (בבא קמא דף ט"ו. ד"ה ועכו"ם) דעכו"ם אעפ"י דהוא איש מ"מ אינו אחיו. וכן כתב הרמב"ם מהלכות עדות (פרק ט' הלכה ד') וז"ל: העבדים פסולים לעדות מן התורה שנאמר ועשיתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו וכו', קל וחומר לעכו"ם אם עבדים שהם במקצת מצות פסולים, העכו"ם לא כל שכן. ע"כ. ומשמע לשיטתם שפסול גוי לעדות הוא מגזירת הכתוב, ומיעטה אותו תורה מדכתיב אחיו, וגוי אינו בכלל אחיו. וכן משמע בגמ' בבא קמא (דף ו) וכן מבואר מדברי רש"י על מסכת גיטין (דף י'. ד"ה חוץ מגיטי נשים) שכתב דלא בני כריתות נינהו, הואיל ולא שייכי בתורת גיטין וקדושין. עיי"ש.

אומנם בגמ' גיטין (שם) משמע שגוי אינו נאמן לעדות משום דמשקרי שהרי אמרו, כל השטרות העולים בערכאות של עכו"ם כשרים, חוץ מגיטי נשים ושחרורי עבדים. ובגמרא מבואר שטעם כשרות שטרות של עכו"ם משום, דאי לא יהיב זוזי קמיהו לא הוו מרעי נפשייהו וכתבי שטרא. ומשמע שבסתם יכול הגוי לשקר, רק במקום שעושה זאת דרך נאמנות או מלאכתו, לא מרע נפשיה ואין חשש שמשקר. (ויש להעיר דאינם בדווקא משקרי, אלא שאינם מדייקים בדבריהם, וכמבואר בגמ' גיטין שם דלא מרעי נפשייהו משום דאי לא יהיב זוזי. אבל בסתם אינם משקרים. אומנם בסתמא משמע שגוי משקר בסתם, וכמ"ש הבית יוסף יו"ד סימן ס"ט דגמירי דמשקרי, וכדאיתא בבא בתרא דף מ"ה. וכד דייקין אפשר שבסתם גמירי דמשקרי משום שאינם מדייקים בלשונם, והיינו הך. (ואפשר שהענין לפי הסיטואציה והענין) אבל בפשטא דמילתא אם הגוי מסיח לפי תומו וניכר שכן, מקבלין דבריו ולא מצד עדות. כמו שמצינו בכמה דינים וכמ"ש השו"ע אבהע"ז סימן י"ז סעיף ג' בענין היתר עגונה דמשיאין אותה על פי גוי המשיח לפי תומו. וכן מצינו בענין איסור והיתר ביו"ד סימן ס"ט סעיף י' גבי גוי היודע בתורת ישראל וכו', ועיין שם ביסוד הדיון בט"ז וש"ך, וכן בשו"ע יו"ד ריש סימן צ"ח.

ועיין עוד במרדכי (פ"ק דגיטין, הו"ד בהגהות אשר"י ובב"י סימן ל"ד מחודש כ"ב) שכתב בהדיא, דטעם פסלות הגוי הוא משום דחשידי בגזלנותא, ומזה דן רבינו יקר דעדים המוחזקים שאינם שקרנים כשרים לעדות. וכן כתב בתשובת התשב"ץ (ח"א סימן ע"ח) וז"ל: וראיתי בגליוני חכמי הצרפתים ז"ל דמן התורה כשרים הם, שלא מצינו בשום מקום רמו לפסול אותם כקרובים ושאר פסולים, אלא משום דסתם עדים משקרי וכו' משום הכי אנו חוששים לעדותם. ואי איכא למימר דלא משקרי מקבלין סהדוטיהו דלא אשכחן קרא למפסלניהו אלא משום חשש שיקרא. ואי איכא למסמך דלאו שקרא מסהדי מקבלין להו, ומשום הכי אמרינן בפ"ק דגטין דשטרות העולים בערכאות של כותים וכו', ומשום הכי מכשירינן בעדות אשה גוי מסיח לפי תומו, דכיון שאינו מתכוון להעיד יש רגלים לדבר שאינו מעיד שקר וכו' ע"כ.

ועוד בתשובת הגאונים (הרכבי סימן רע"ח) כתבו וז"ל: המדינה הזאת שאנו עכשיו בתוכה והיא בגדאד, אין מקבלים בערכאות של גויים אלא עדים פקחים גדולים ועשירים, שלא עלה עליהם גזל ולא דברי שקר ולא דבר שוא, ושמצויינים בדתם ונקראים "אל מעדלין" (הישירים) כגון אלו, אם העידו על שטר מכר או הלואה וסידרו את העדות בערכאות שלהן וקבלו השופט שלהן, אף אנו נמי דנין באותו שטר וכשר הוא אצלנו, וכן מנהגנו עכשיו מעשים בכל יום, ע"כ. ומבואר שבכל דבר שאין צריך עדות מדין תורה, כל שיש לתלות שהגוי המעיד נאמן, הן מצד יושר עצמו, או מצד שהוא מכבד את עצמו ולא יאמר דבר שקר, סומכים על דבריו. עכ"ד. ועל פי זה היו כמה אחרונים שרצו לסמוך על עדות גוי כשנותן תצהיר בבית משפט וכיו"ב שנעשה בכבודה שלהם ומשום שיש לזה תוקף. (כן ראיתי בשו"ת משפטי עוזיאל למו"ר הרב ב"צ עוזיאל זצ"ל ואינו לפני כעת) ובודאי שאינו מדין עדות, דאין שייכי בתורת עדות ואף בדיני ממונות. וכל מה שביארנו הוא מדינא, דאין מקבלים עדות גוי, אם מטעם שאינו בגדר "אחיק", או משום דמשקרי. אבל היכא שהדיין רואה שיש אפשרות לקבל דבריו מדין מסיח לפי תומו, או לפי הענין כגון שרואה הדיין שאפשר לקבל דברי הגוי מקבלין דבריו, רק שיש להעיר דאינו מדין עדות אלא מענין הסיבה וכשאר ראיות נסיבתיות או מדין הסתברות, אומדנא, וכדו'. אומנם כאמור יש לחלק בין היכא שעדות הגוי היא על איסור והיתר, שאין יכולים לסמוך עליו דהא קיי"ל החשוד על הדבר אינו דנו ואינו מעיד, כדאיתא בשו"ע יו"ד. (סימן קי"ט) וגוי אינו מקפיד על איסורים ופשוט שאינו נאמן, אלא במקום דמרתת, או מסיח לפי תומו כמבואר בשו"ע לענין מליחה, (כמו שביארנו לעיל) וכן בטעימת אומן כמבואר בשו"ע. (סימן צ"ח דאומן לא מרע נפשיה, או מדין דבר דעבידא לאיגלווי וכיו"ב) אומנם לענין דיני ממונות, אם יש צד לברר טענתו של הגוי כגון דאיכא לברורי או היכא דגמירי דאין משקרי, וכמ"ש הראשונים הנ"ל יכול לסמוך על דבריו וכמובן לפי ראות עיני הדיין. ודו"ק כי קצתני כי האידינא אין משגיחים בגוי ואף עדות ישראל צריכה דרישה וחקירה.

"ואמרת שיעקר סיבת הדבר, שאנו מרחיקים בעצמנו את הקב"ה מאיתנו. הוא ציוה לנו והתקדישתם והייתם קדושים, ואמרו חז"ל כל המקדש עצמו מלמטה מקדשין אותו מלמעלה מעט מקדשין אותו הרבה, בעולם הזה מקדשין אותו לעולם הבא, וכתוב אחר אומר כי ד' אלקיך מתהלך בקרב מחניך להצילך וגו', (והמאמר להצילך כולל הרבה ענינים, להצילך מן החרב מן הרעב ומן השבי ומן הביזה), והיה מחניך קדוש, ולא יראה בך ערות דבר ושב מאחריך, הרי ביאר לנו הכתוב מפורש, שכאשר נהיה קדושים הוא מתהלך בינינו להצילנו מכל רע, אבל אם יראה בנו ערות דבר הוא שב מאחרינו, וממילא

יחולו עלינו כל הסיבות ח"ו" (הפנף חיים - מכתבים ומאמרים)

תושבי השכונה אנשי תורה וחסד הי"ו!

ישנו כולל כבר משך שנה, תוך ניסיון להקים "עולה של תורה"

בשכונת הר שמואל, כולל של אברכים חשובים

העול הכלכלי כבד מאוד לכן נשמח שהציבור היקר יקח חלק בהלימוד התורה

ניתן לתרום אצל הרב אברהם בן סימון / הרב עמוס יוסיפוב

להצלחה לבריאות ושפע

או להנצחת שמות לעילוי נשמת

שיעורי תורה

שיעור באור החיים הקדוש

תהילים ושיעור לנשים

קבלת שבת לבנות

מתמידים לבנים

בתיה לבנות

ע"י הרב חיים ביטון הי"ו רחוב ברקת 15 כל מוצ"ש
בזמן הדלקת נרות אצל משפחת ר' דוד ירושלמי הי"ו, רחוב נופך 9, ממתקים והפתעות!
כל ערב עם הבחור החשוב - יאודה קוהלי בבית הכנסת הספרדי
בבית הכנסת הספרדי - ע"י משפחת קוהלי בשעה 15:00
תהלים לבנים - תהלים לבנות - שיעורים בהלכה - שיעורים בגמרא - שיעור בזהר - שיעור דף יומי מפורסם בבתי הכנסת

שירותי דת וגמילות חסד

לתיאום בענין טהרה: שעות פתיחה החדשים 19:30-20:30

שאלות בהלכה וטהרה:

שאלות בהלכה וטהרה:

דיני תורה בדיני ממונות ושכנים:

גמ"ח תרופות:

גמ"ח רדיאטורים לחימום:

מיץ ענבים:

כרית של ברית:

גמ"ח בלוני גז:

גמ"ח מזוזות:

הצלה, עזרה ראשונה, זמינים 24 שעות ביממה - אברהם ג'יאן

הצלה, עזרה ראשונה, זמינים 24 שעות ביממה - חיים בלך

גמ"ח פלטות לשבת - משפחת פרלמן:

גמ"ח עריסה לתינוק לחודשים ראשונים:

גמ"ח טיטולים ומטרנה לע"ג אייל בן זרבה ז"ל, ולרפואת טוהר בת שני שרה

אנילציה ואדים חמים, לע"ג שמעון בן לאה

אחות מוסמכת לשעת הצורך בשבת (פציעות זריקות וכו'):

אחות מוסמכת לשעת הצורך בשבת (פציעות זריקות וכו'):

גמ"ח כיסאות שולחנות ומזרנים וגמ"ח פלאטה של שבת:

גמ"ח כיסאות שולחנות, כסאות ג' טפחים, סירים גדולים:

גמ"ח כיסאות שולחנות מפות שולחן וכלי הגשה:

גמ"ח מוצצים ובקבוקים:

גמ"ח להמסת אבנים בכליות, החזרת פרקים למקום, וקיבוע:

מקרן, אנילציה, משאבת חלב דינא/שמלי לע"ג אסתר בת ג'ויה

איסוף וחלוקת מזון למשפחות:

גמ"ח מכשיר ניווט ווייז WAZE:

אסתר קוק: 058-7171537 אילנה: 052-7111480

הרב דוד שרעבי טל: 054-2002882

הרב יוסף שטילרמן טל: 02-5715176

הרב עמנואל איפרגן טל: 058-7188158

גב' שולה ויטנשטיין טל: 054-8441374

הרב מרדכי ויטנשטיין טל: 054-8441374

משפחת בן ישי טל: 054-8402564

משפחת נחמני טל: 050-5245392

משפחת דוד שילמן רח' ברקת טל: 0525712663

משפחת קוהלי אבני החושן 106 טל: 0527659122

אבני החושן 105 טל: 0502616377

אחלמה 11 טל: 0587668000

רח' אודם 18 טל: 0584226225

ר' שלמה ברוגר: 0547857575

על ידי משפחת ויצמן רחוב ברקת 4 טל: 050-6401440

משפחת בן סימון, טל: 025710091 0504168727

גב' מטטוב: רח' אודם 16

גב' רינה:

הרב איתמר שעיה טל: 052-6161696

אביאל ירושלמי 0504116009

הרב חיים דדש טל: 02-5711480

משפחת אלקיים טל: 02-5715028

הרב משה קליין טל: 052-3466778

משפחת שרעבי טל: 054-8002882

גב' קרולין שרעבי טל: 054-6535441

הר' אלעזר לוי טל: 0548590029

לעילוי נשמת

ויקטוריה

בת סנובר ז"ל

HARSHMUEL.COM TASHMA.NET

sharabymail@gmail.com

TEL: 0542002882